

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător. Insertiunile se adresează **ADMINISTRAȚIEI** Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai nr. 35.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează **REDACȚIEI** Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. — Scrisorile nefrancate se refuză.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 24 lei
Pe 6 luni: 12 lei
Pe 3 luni: 6 lei

Vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit **Creștinismul daco-roman** **NICOLAE MLADIN** la Cluj **în secolul IV**

Clerul și poporul dreptcredincios din orașul Cluj au trăit momente de adevărată înălțare sufletească, datorită vizitei făcute de către I. P. S. Sa Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, P. S. Sale Episcopului Teofil al Clujului, între 27 și 31 ianuarie 1968. I. P. S. Sa a sosit la Cluj în după amiaza zilei de 27 ianuarie a.c., fiind însoțit de P. C. Sa Traian Belășcu, vicarul arhiepiscopiei Sibiului, și P. C. Sa Dr. Isidor Todoran, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Duminică, 28 ianuarie, la orele 9,30, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, dimpreună cu P. S. Sa Episcopul Teofil, au fost întâmpinați de un mare număr de preoți și credincioși la biserica catedrală „Schimbarea la față”, cuvântul de bun venit fiind rostit de P. C. Sa Victor Răcășan, protopopul Clujului. A răspuns I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, iar apoi I. P. S. Sa dimpreună cu P. S. Sa Episcopul Teofil, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, au săvârșit slujba Sf. Liturghii, răspunsurile fiind date de corul catedralei. La chinonic a predicat P. C. Sa vicar Traian Belășcu, filcuind evanghelia zilei cu Zahheu vameșul, iar după terminarea Sf. Liturghii, P. S. Sa Episcopul Teofil a prezentat pe I. P. S. Sa clerului și poporului dreptcredincios prezent într-un număr impresionant, exprimându-și deosebită bucurie pentru vizita I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae la Cluj. I. P. S. Mitropolit Nicolae a predicat despre prezența lui Dumnezeu și a lui Iisus Hristos în lume: în univers, în sufletele credincioșilor, precum și în istoria poporului român, care a avut totdeauna conștiința unității sale în credință, precum și conștiința unității neamului. I. P. S. Sa și-a încheiat cuvântarea cu îndemnul ca și noi cei de azi să păstrăm această unitate în credință, ca jii ai unei Biserici libere în patria noastră, care prin munca tuturor înflorește și propășește zi de zi.

În ziua de 29 ianuarie a.c. la orele 11, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae a făcut, dimpreună cu P. S. Sa Episcopul Teofil, o vizită la Institutul Teologic Protestant de grad universitar din localitate. Aici, în prezența celor trei episcopi: Nagy Iuliu, episcop reformat, Kiss Elek, episcop unitarian, și Argai Gheorghe, episcop evanghelic maghiar, a Consiliului profesoral al Institutului și a studenților, I. P. S. Sa a fost primit, în cadrul unui program festiv, de către Dl rector al Institutului, Dr. David Iuliu, vicarul reformat, care a rostit un substanțial cuvânt de bun venit, exprimându-și bucuria pentru opera istorică a Prea Fericitului Patriarh Justinian, care a deschis un nou capitol în relațiile interbisericești din patria noastră și elogiind personalitatea I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, a cărui prezență la Institutul Protestant nu constituie numai o simplă vizită protocolară, ci este expresia relațiilor cu adevărat ecumeniste dintre Bisericile din patria noastră.

A răspuns I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, mulțumind pentru frumoasa primire ce i s-a făcut la acest Institut, unde se simte ca acasă, deoarece a mai avut ocazia să ia parte aici, de numeroase ori, la diferite manifestări ecumeniste, în calitate de profesor al Institutului Teologic Ortodox din Sibiu. I. P. S. Sa a vorbit apoi despre frățietatea prin iubire a tuturor celor ce cred în Hristos, precum și despre ecumenismul

dintre Bisericile din țara noastră, un adevărat ecumenism popular, pus în slujba slujirii lui Hristos și a patriei noastre.

În ziua de 30 ianuarie, ziua Sfinților Trei Ierarhi, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, P. S. Sa Episcopul Teofil al Clujului și P. S. Sa Valerian al Orădiei, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, au oficiat slujba Sfintei Liturghii la Catedrala episcopală din Piața Victoriei, în prezența profesorilor și elevilor Școlii de Cîntăreți bisericești și Seminarului Teologic din Cluj și unui mare număr de credincioși. La chinonic a predicat P. S. Sa Episcopul Valerian al Orăzii despre Ortodoxie și românism, arătând că, în decursul veacurilor, dragostea de neam și lege a poporului român s-au împletit armonios, în slujirea celui mai mare ideal: unitatea tuturor românilor, care s-a înfăptuit la 1 Decembrie 1918. Totodată P. S. Sa Episcopul Valerian și-a exprimat bucuria pentru vizita I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae la Cluj, rămânând în speranța că va onora și Episcopia Orăzii și pe Episcopul ei, cu o vizită asemănătoare.

La sfârșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa Episcopul Teofil al Clujului a prezentat pe I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae clerului și credincioșilor prezenți în biserică, făcându-i o scurtă biografie și exprimându-și bucuria pentru cinstea făcută Episcopiei Clujului și P. S. Sale, de a fi venit aici pentru a doua oară, de când a urcat pe scaunul mitropolitan al Ardealului, spre a se ruga împreună pentru bunăstarea poporului din scumpa noastră patrie. A răspuns I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, vorbind despre Hristos lumina lumii, răspândită în lume prin Apostoli și urmașii lor, episcopii și preoții, care, împreună cu credincioșii, formează trupul Bisericii, al cărui cap este Hristos. Clerul și poporul sint măduarele acestui trup și împreună intrupează lumina lui Hristos. Sfinții Trei Ierarhi au intrupat în mod deosebit această lumină, ei reprezentând gândul, cuvântul înaripat și acțiunea. Unitatea în credință și în acțiune — cler și popor — constituie o caracteristică a Ortodoxiei noastre românești, iar datorită noastră a celor de azi e să păstrăm și să întărim această unitate, în folosul Bisericii și spre binele patriei noastre.

La orele 14, în sala festivă a Școlii de Cîntăreți bisericești și Seminarului Teologic, s-a desfășurat programul prăznuirii Sfinților Trei Ierarhi, patronii școlii. La serbare au luat parte I.P.S. Sa Mitropolitul Nicolae, Prea Sfințiile lor Episcopii Teofil și Valerian dimpreună cu însoțitorii lor, membrii permanenței Consiliului eparhial din Cluj, reprezentanții Institutului Teologic univ. din Sibiu și ai Institutului Protestant din Cluj, profesorii și elevii Școlii de Cîntăreți bisericești și Seminarului Teologic și numeroși invitați. Programul serbării a constat din recitări, bucăți corale, executate de corul elevilor, cuvântul de bun venit rostit de directorul școlii, P. C. Sa Păr. Ioan Pop, și conferința Păr. Prof. Victor Ienciu despre legăturile Bisericii românești cu Sfinții Trei Ierarhi. Serbarea s-a încheiat cu cuvântul I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Nicolae Mladin, care, după ce a vorbit despre sensul prăznuirii Sfinților Trei Ierarhi ca patroni ai școlii, a mulțumit P. S. Sale Episcopului Teo-

Din secolul IV avem mărturii prețioase asupra răspîndirii creștinismului pe teritoriul de azi al Patriei noastre, adică în Dacia propriu-zisă, cît și în sudul Dunării, în Dacia Aureliană și Moesia.

Se știe că în anul 271 împăratul Aurelian a părăsit Dacia Traiană, adică teritoriul de azi al Patriei noastre, retrăgînd armata și administrația în sudul Dunării, unde a creat o nouă provincie, sub numele de Dacia Aureliană, împărțită în curînd în două: Dacia Ripensis spre Dunăre și Dacia Mediteranea spre Balcani. Partea de răsărit a Jugoslaviei de azi se numea Moesia superioară, iar partea de răsărit a Bulgariei, Moesia inferioară, iar Dobrogea de azi se numea Scitia Mică. Toate acestea făceau parte din întinsul imperiu roman.

După apariția creștinismului, mai mulți împărați romani, începînd cu Nero (54—68) au declanșat persecuții împotriva creștinilor, mulți din ei primind cununa muceniciei. Ultima mare persecuție îndreptată împotriva creștinismului a fost cea pornită din porunca împăratului Dioclețian (284—305) și a ajutorului său Galerius. Persecuțiile au continuat după cîțiva ani, sub împăratul Liciniu. Abia în anul 313, împăratul Constantin cel Mare, trecut mai tîrziu în rîndul sfinților împreună cu mama sa Elena, a dat un edict, în orașul Milan, din Italia, prin care se acorda deplină libertate creștinismului. Datorită acestuia, învățătura creștină s-a întins cu repeziciune în întreg imperiul roman, ajungînd la o stare înfloritoare (crearea de scaune episcopale, ridicarea de biserici creștine, convocarea unor sinoade, locale și ecumenice — la 325 și 381 —, înlocuirea de lucrări teologice etc.). Abia peste o jumătate de veac, se ivește o încercare de reînviere a păgînismului, venită din partea împăratului Iulian Apostatul (361—63).

Printre cei care au suferit moarte martirică pentru Hristos și Evanghelie se numără și mulți strămoși ai noștri daco-romani, ale căror nume le cunoaștem din actele martirice ale timpului, deși cei mai mulți au rămas necunoscuți.

Vom aminti cîteva nume de martiri daco-romani în părțile sud-dunărene și în Scitia Mică (Dobrogea), apoi din nordul Dunării. Între ei se numără mulți slujitori ai altarului, apoi soldați din armata romană și credincioși, bărbați și femei. O victimă a persecuției lui Dioclețian a fost preotul daco-roman Montanus din orașul Singidunum (Belgradul de azi). El a pătimit însă în orașul Sirmium (azi Mitrovița). Din porunca guvernatorului Panoniei de Jos, Probus, a fost aruncat în riul Sava împreună cu soția sa Maxima, în ziua de 26 martie 304. Acest Montanus este primul preot daco-roman cunoscut cu numele. În Sirmiu au mai fost omorîți episcopul

(Continuare în pag. 2)

(Continuare în pag. 2)

Cartea de cult, factor al unității noastre bisericesti și naționale

Impresionat, ca mulți alții de altfel, de limba unitară pe care românii o vorbesc pe toate plaiurile locuite de ei, un diplomat străin nota într-un raport al său, pe la mijlocul secolului trecut, și aceste cuvinte: „Secretul limbii se explică, dacă ne amintim că principatele au format cândva provincia romană Dacia, cucerită de Traian. Din legiunile romane care s-au stabilit apoi aici se trag locuitorii de astăzi, care, cu mindrie, se numesc ei înșiși români în baza dialectului lor roman“.

Intr-adevăr, „din vremurile uitate ale vechimei“, cum spune N. Bălcescu, poporul nostru s-a plămădit pe teritoriul vechii Dacii, într-o unitate de limbă, de aspirații, de port, de obiceiuri, de credință sau de lege etc. În ciuda vitregiilor istorice care au urmat începuturilor formării sale și care au impus poporului nostru multe secole în șir o viață separată în trei provincii, această unitate însă, întocmai ca o flăcără sfântă, s-a păstrat și întărit peste veacuri. Unirea din 1859 și desăvârșirea ei în 1918 este deci încununarea unui proces firesc, este refacerea unității pe care poporul nostru a avut-o în perioada de început a încheierii sau nașterii sale pe pământul strămoșilor noștri daci.

În păstrarea și cultivarea acestei unități a neamului nostru un rol important l-a avut, după cum știm, și apartenența lui la aceeași Biserică, Biserica Ortodoxă, organizată unitar pe întreg teritoriul românesc. Așa cum cloșca își strânge protector puii sub aripi, la fel și Biserica strămoșească și-a ținut strâns la sine pe toți fiii ei. Ea s-a contopit cu credincioșii, cu durerile și aspirațiile lor, devenind astfel lege românească. Mulți credincioși de-ai noștri mai în vârstă de prin sate spun adesea și acum că sint de „lege românească“, prin aceasta înțelegându-se strămoșeasca noastră credință ortodoxă. La aceste realități făcea aluzie patriarhul de Constantinopol, Chiril Lucaris, când atrăgea atenția principelui Gabriel Bethlen că în încercarea sa de a atrage pe românii transilvăneni la protestantism va întâmpina „legătura de singe și de simțiri care trăiește deși în mod tainic dar cu atât mai puternic între românii din Transilvania și între locuitorii Țării Românești și Moldovei“.

În cadrul activității bisericesti, un factor de seamă al unității noastre religioase și naționale l-a constituit apoi cartea de cult. Știm că în primele două secole cu deosebire, după introducerea tiparului pe meleagurile noastre, ca și înainte de altfel sub formă de manuscrise, cele mai multe cărți aveau caracter bisericesc și ele erau destinate deopotrivă tuturor românilor. Astfel, *Cazania lui Varlaam* se adresa „a toată semenția românească pretutindere ce se află pravoslavnică într-această limbă“, mitropolitul *Simion Ștefan*, în prefața *Noului Testament de la Alba-Iulia (1648)*, mărturisește că „noi drept aceea ne-am silit, din cât am putut, să izvodim așa cum să înțeleagă toți“ cîți, desigur, vorbesc românește, iar „această dumnezeiască Scriptură — tipărită de Șerban Cantacuzino, în 1688 — pentru cea de obște ființă s-a dăruit neamului românesc“, ca să luăm doar cîteva exemple mai reprezentative.

Așa se face că aceste cărți în limba românească — pe care, după cum grăiesc diversele însemnări de pe ele, credincioșii noștri le procurau cu mari jertfe — circulau prin desăgii multor neștiuți „Badea Cîrțan“, dintr-o parte în alta a Carpaților. Cărți tipărite în Moldova și Țara Românească împânzeau satele transilvănene, așa după cum tipăriturile lui *Coresi de la Brașov*, de pildă, luau drumul celorlalte două provincii.

Cîteva date din cuprinsul *Arhiepiscopiei Sibiului* ne sînt grăitoare în această privință.

Cazania lui Varlaam de exemplu (Iasi 1643) o găsim la Fojeldea, Ilimbav, Hozman (Agnita), Brîncovenești (Reghin), Dumbrava (Toplița) etc. Cazania de la Rîmnic (1781) la Ghimbav și Prejmer (Brașov), cea de la București (1768) la Alțina, Vărd (Agnita), cea de la Rîmnic (1792) la Alba-Iulia etc.

(Continuare în pag. 4)

Creștinismul daco-roman în secolul IV

(Urmare din pag. 1)

Irineu și diaconul său Dimitrie, în zilele de 6 și 9 aprilie în același an. Tot atunci au fost înecați în riul Sava alți 40 de creștini.

În Singidunum au murit pentru Hristos diaconul Ermil și temnicerul Stratonice (prin anii 307—311), înecați în Dunăre (prăznuiți în 13 ianuarie).

În părțile răsăritene ale Bulgariei de azi întîlnim un număr însemnat de martiri în orașul Durostorum (azi Silistra). De pildă, la 24 aprilie 303 au fost decapitați soldații Pasicrat și Valention, pentru refuzul de-a aduce jertfe zeilor, iar la 5 iunie soldații Marcian și Nicandru cu alți 47 de ostași. Între 5 august și 20 noiembrie 303 a fost decapitat aici soldatul Dasius, ale cărui moaște se păstrează azi în Ancona (Italia). La 2 aprilie 304 au fost martirizați trei țărani în localitatea Ozobia din jurul Durostorum: Quintilian, Dada și Maxim Citețul. Ceva mai tîrziu, sub Iulian Apostatul, a pătimit moarte martirică în Durostorum soldatul Emilian, care a distrus idolii din templul păgîn deschis atunci în cetate. A fost chinuit și apoi ars pe rug, la 1 iulie 362.

În Dobrogea noastră, adică în Sciția Mică, se cunosc de asemenea multe nume de martiri. Astfel, la 7 martie 304 a suferit moarte martirică însuși episcopul din Tomis (Constanța de azi), Efrem, iar prin 319—323, sub împăratul Liciniu, episcopul Tit. Tot din Tomis se mai cunosc alți 65 de martiri, mulți pătîmind sub Liciniu. Alți martiri se cunosc în cetatea Axiopolis (lîngă Cernavoda de azi), printre care un sfînt Chiril, foarte venerat pe atunci în această regiune, apoi în Halmiris, lîngă brațul Sf. Gheorghe al Dunării (preotul Epictet ș.a.), la Noviodunum (Isaccea de azi), Dinogeția și în alte părți.

Cunoaștem și numele a doi martiri pe teritoriul Daciei Traiane, adică la nordul Dunării, deci pe teritoriul de azi al Patriei noastre. Se știe că în urma retragerii legiunilor romane în sudul Dunării, sub Aurelian (271), Dacia a fost ocupată de goți. Aceștia cunoscuseră creștinismul mai de mult, încă de cînd erau în Crimeia. Ajunși la Dunăre, ei au făcut mai multe incursiuni în Peninsula Balcanică și Asia Mică de unde au adus captivi în Dacia, între care mulți erau creștini. Numărul creștinilor dintre acești goți era în continuă creștere, încît la sinodul I ecumenic de la Niceea, din 325, a luat parte și Teofil, episcopul lor. Ceva mai tîrziu se face amintire de un alt episcop „al Goției“, Ulfila, despre care se spune că a predicat în nordul Dunării, dar potrivit ereziei ariene. El este cel care a tradus Biblia în limba gotică. După mărturia unui biograf al său, el a predicat nu numai populației de limbă gotică, ci și celei de limbă latină și greacă. Din pricina intensei răspîndiri a creștinismului între goți, regele lor Atanaric a dezlănțuit o persecuție împotriva creștinilor. Ulfila a trecut atunci în sudul Dunării, în anul 348. Predica sa a fost continuată de alți misionari, proveniți din urmașii vechilor captivi aduși de goți din Peninsula Balcanică și Asia Mică. În cursul persecuției lui Atanaric, în anul 369, au suferit moarte martirică numeroși creștini,

Vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Mladin la Cluj

(Urmare din pag. 1)

fiil pentru modul înțelept în care conduce școala, pîr. director, pîr. profesori și elevilor pentru munca desfășurată în școală, Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat, asigurînd pe P. S. Sa Episcopul Teofil, pe profesorii și elevii școlii, de întregul său sprijin în viitor.

La orele 16 s-a servit o masă comună în sufrageria școlii, la care au luat parte I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, Prea Sfințitul Teofil și Valerian și însoțitorii, permanența Consiliului eparhial din Cluj, reprezentanții Departamentului Cultelor, delegații celor două Institute teologice, personalul didactic și administrativ al școlii, precum și alți invitați. S-a toastat de către Pîr. Prof. Dr. Izidor Todoran în numele Institutului Teologic din Sibiu, Prof. Dr. Ioan Zăgrea de la Institutul Teologic din Sibiu, în calitate de fost profesor și director al școlii, pîr. vicar Traian Belasçu, pîr. director Ioan Pop, prof. M. Basarab și P. S. Sa Episcopul Teofil.

În ziua de 31 ianuarie, la orele 9 dimineața, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, P. S. Sa Episcopul Teofil al Clujului și P. S. Sa Episcopul Valerian al Oradiei, dimpreună cu însoțitorii, la invitația Pîr. Emil Mureșan, s-au deplasat în parohia Cluj-Mănăstur, spre a vizita noua biserică, ridicată și împodobită cu pictură numai cu cîțiva ani în urmă, de asemenea spre a vedea instalația automată de tragere a clopotelor. La cuvîntul de bun venit rostit de către P. C. Sa Pîr. Emil Mureșan, a răspuns I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, arătînd că această biserică nou zidită prin contribuția Ierarhilor, clerului și poporului dreptcredincios din patria noastră, e simbolul unității și frățietății în credință a fiilor acestui neam, care cu toții contribuie, prin munca lor, la construirea unei vieți mai fericite în scumpa noastră patrie. Pîr. Mureșan a oferit apoi o gustare în casa parohială, după care I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae și-a luat rămas bun de la Prea Sfinții lor Teofil și Valerian, precum și de la preoții și credincioșii prezenți, iar apoi, împreună cu însoțitorii, s-a îndreptat spre Sibiu.

Vizita I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Nicolae Mladin a produs o nespūsă bucurie și a lăsat o amintire neștersă clerului și poporului dreptcredincios din orașul Cluj.

I. Zăgrea

din care unii cunoscuți și cu numele, după un fragment de calendar gotic (sinaxar). Un martir cunoscut este Nichita, ars de viu, într-o zi de 15 septembrie. Probabil era și el descendent al captivilor greci aduși de goți în Dacia în secolul III, căci moaștele sale i-au fost duse în Cilicia și așezate în biserică din Mopsuestia, — într-o zi de 15 septembrie — în preajma sinodului IV ecumenic (451).

Tot în cursul persecuției lui Atanaric a pătimit moarte mucenicească și Sf. Sava. Martiriul său este relatat de epistola Bisericii din Goția către Biserica din Capadochia, scrisă cu prilejul mutării moaștelor sale, curînd după moarte, în Capadochia. Moaștele fuseseră cerute guvernatorului Dobrogei, Iulius Soranus, de către Sfîntul Vasile cel Mare, prin epistola 155 din anul 373. Iulius Soranus, capadochian și rudă cu Sf. Vasile, a și trimis moaștele Sf. Sava, însoțite de epistola Bisericii din Goția către cea din Capadochia despre martiriul său. Din aceasta aflăm că după mari suferințe, îndurate împreună cu preotul Sansala, a fost înecat în riul Buzău. A murit în vîrstă de 38 de ani, în a cincea zi după Paști, la 12 aprilie 372.

Din toate acestea putem să ne dăm seama că în părțile Dunării de jos, atît în nordul, cît și în sudul ei, unde locuia pe atunci o populație daco-romană, creștinismul era cunoscut, existînd chiar o organizare bisericescă. Așa se explică numărul destul de ridicat al celor ce au pătimit moarte martirică pentru Hristos și Evanghelia Sa.

Mircea Păcurariu

Mircea cel Bătrîn

— 550 de ani de la moartea sa —

Acum 550 de ani, în 31 ianuarie 1418, s-a săvârșit din viață, după o glorioasă domnie de 32 de ani, acela despre care un cronicar otoman al vremii spunea să este: „Principe între creștini, cel mai viteaz și mai ager“, domnitorul Țării Românești, „Io Mircea Voevod“. Prin politica lui clarvăzătoare și fermă, prin aptitudinile lui de gospodar priceput, ca și prin viața lui de bun creștin, el a lăsat urme adânci în ființa poporului român și faima lui, ca o umbră măreață, străbate și astăzi, prin veacuri, pînă la noi. De aceea, istoricii sînt îndeobște de acord că fără Mircea cel Bătrîn și fără înțeleapta lui cîrmuire, în niște vremuri de mare răscruce, alît pentru poporul român, cît și pentru destinul politic al Sudestului european în genere, nu numai istoria Munteniei, ci și întregul curs al dezvoltării ulterioare a istoriei românilor ar fi fost cu totul altul. Căci în timp ce Bulgaria și Serbia au trebuit să cedeze puhoiului otoman, transformîndu-se în pašalicuri, printre altele și datorită lipsei unui conducător care să împreune geniul politic cu cel militar, Țara Românească a rezistat cu dîrzenie, avînd în fruntea ei un voievod cu calități excepționale. Incepînd cu lupta de la Rovine (10 octombrie 1394) de patru ori revărsările otomane se retrag de pe teritoriul țării, învinse de oastea lui Mircea, acesta reușind să facă cu mijloace modeste, ceea ce n-au putut face de pildă la Nicopole, toți cavalerii Apusului laolaltă. Impunîndu-se ca o forță politică și militară, Mircea cel Bătrîn a lăsat viitorului ca moștenire, intacte, ființa și integritatea statului muntean, care nici o clipită n-a încetat să rămîină o realitate politică românească și creștină, în mijlocul celor mai mari urgii și împilări provocate de jugul suzeranității otomane.

Privită din perspectiva largă a istoriei, domnia lui Mircea cel Bătrîn ni se prezintă ca fiind momentul cel mai înalt de dezvoltare a statului muntean, alît ca întindere teritorială, cît și ca putere politică și militară. Despre teritoriul Țării Românești de pe acea vreme ne șta mărturie însăși titulatura Domnului, care nu cuprinde în ea nici o exagerare: „Eu cel întru Hristos Dumnezeu, binecredinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul și singur stăpînitorul Io Mircea, mare Voevod și Domn, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpînind și domnînd toată Țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți, încă și spre părțile tătărăști și Almașului și Făgărașului herțog și Banatului de Severin Domn și de amîndouă părțile de peste toată Dunărea pînă la Marea cea mare și cetății Dirstorului stăpînitor“.

În condiții de perfectă egalitate încheie cu polonii, apoi cu ungurii tratate defensive contra turcilor. În ceea ce privește principatul moldovean vecin, el îl ajută pe Alexandru cel Bun să se urce pe tron, cu care a fost apoi în bune raporturi. Spre sfîrșitul vieții sale Mircea ajunge totuși la înțelegere cu turcii păstrîndu-și, în schimbul unei mici sume de bani, plătită anual, netulburată, stăpînirea asupra teritoriului țării. Acesta nu e un act de umilire, ci ultima formă de supraviețuire statală posibilă în fața forței imperialismului islamic. Era tot ce se putea face mai înțelept în astfel de împrejurări, jertfînd o atîrnare de formă, pentru o independență de fapt.

Trebuie să subliniem că, cu toată faima sa de războinic, Mircea cel Bătrîn n-a purtat nici un război de cotropire, ci toate aveau un caracter de apărare, lucru pe care îl remarcă și Eminescu cînd pune în gura Voievodului cuvintele: „Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul“. Pe cît i-a fost cu putință, în îndelungata sa domnie

NICOLAE OLAHUL (Românul)

— 400 de ani de la moartea lui —

În calendarul cultural al marilor aniversări U.N.E.S.C.O. pe anul 1968, este introdus și marele umanist român Nicolae Olahul, de la a cărui moarte se împlinesc 400 de ani. Alegerea este bine inspirată, întrucît personalitatea sa constituie o valoare ce depășește granițele pămîntului său natal și are o semnificație mult grăitoare pentru vremurile noastre.

Deși nu și-a valorificat puterea sa de muncă în granițele pămîntului său natal, ci și-a pus personalitatea mai ales în serviciul vieții culturale-bisericești și politice a Ungariei v. XVI, totuși el este al nostru.

Născut în Sibiu, în 10 ianuarie 1493, el moare în Pressburg în 14 ianuarie 1568. Încă la vîrsta de 17 ani, este primit la curtea regelui ungur Vladislav II (Jagello).

După cum rezultă din actul de înobilare a lui — semnat de Ferdinand de Habsburg — Nicolae Olahul se trage „din cei mai vechi conducători ai poporului valah, fiind fiul lui Ștefan Olahus de la Argeș“, care s-a refugiat în Transilvania, unde a trăit „cu demnitate, așa cum se cădea virtuților lui“, bucurîndu-se în timpul vieții de „mare admirație din partea tuturor“, iar „murînd, a fost regretat de toți“.

Fructificînd multiplu „podoabele prea strălucite ale originii și neamului“ său, Nicolae Olahul și-a „agonisit laudele învățaturii, virtuții și statorniciei ca pe o făclie“, remarcîndu-se nu numai ca om politic și diplomat, ci și ca istoric și literat. Astfel, tot mai sus pomenitul act putea sublinia: „învățații te-au apreciat și te-au admirat pentru excelenta cunoaștere a tuturor artelor frumoase, pentru priceperea în limba

a cultivat pacea și bunăînțelegerea cu vecinii săi, punînd permanent în valoare proverbială cumințenie și omenie românească. În această direcție s-a dezvoltat și după aceea întreaga linie a diplomației românești, în epocile ei de glorie, în decursul veacurilor, pe care o continuă și o dezvoltă de altfel și politica externă de astăzi a Republicii Socialiste România.

S-ar mai putea spune încă multe lucruri despre vrednicile acestui domn. Așa după cum arată titulatura, Mircea cel Bătrîn a fost totodată „binecredincios“, „binecinstitor“, „de Hristos iubitor“, „Domn cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu“. De aceea, nu numai ca apărător al țării sale, ci și ca un fel de „cruciat“ el ia parte la toate campaniile creștinătății împotriva turcilor. De asemenea, el bate monezi care pe o parte aveau gravate chipul voievodului, iar pe cealaltă chipul lui Hristos binecuvîntînd, însoțit de inițialele IS (Iisus) HS (Hristos). Termină apoi mănăstirile Cotmeana și Cozia, începute de tatăl său Radu, înzestrînd în același timp cu moșii toate celelalte mănăstiri existente în timpul acela. Iar la Cozia, unde și este înmormîntat, clădește încă o biserică. A păstrat legături și cu Sf. Munte, luînd sub patronajul său mănăstirea Cultumuz.

În istoria Țării Românești, Mircea cel Bătrîn nu este egalat decît — din păcate pentru prea scurtă vreme — de Mihai Viteazul. De acesta îl apropie mai ales împlinirea idealului de unitate națională a poporului român.

De aceea, această pioasă evocare a lui Mircea cel Bătrîn, acum la 550 de ani de la moartea sa, să ne fie totodată un bun prilej de a ne iubi Patria, făcînd totul pentru apărarea și înălțarea ei, după pilda măreață lăsată de marele voievod muntean.

greacă și latină, pentru talentul la scris și la vorbă, cît și pentru capacitatea ta politică“. În toate acțiunile sale, s-au făcut remarcate „pietatea, erudiția, prevederea și îndemînarea“.

În viața politică, bisericească și culturală a Ungariei v. XVI, Nicolae Olahul a îndeplinit rosturi de seamă. De fapt, prezența prestigiosului bărbat în Ungaria corespundea unei reale necesități.

Revenit aici (1542), unde i se făgăduise un episcopat, Nicolae Olahul era dornic de liniște și voia să se dedice studiilor. Dar calitățile sale excepționale dovedite ca diplomat, serviciile aduse Ungariei, precum și amplele sale relații cu personalitățile epocii l-au scos pentru totdeauna din făgașul preocupărilor sale literare și istorice. În 1543, e numit episcop de Zagreb și cancelar al regatului.

De acum drumul spre ultimele demnități ale statului (episcop de Agria, arhiepiscop și regent) îi este larg deschis. În vederea acestui scop, curtea imperială și regală găsesc de bine ca titlul de noblețe al lui Nicolae Olahul, care condiționa în epoca aceea ocuparea funcțiilor superioare, să constituie o recompensare specială a marilor sale servicii aduse Ungariei chiar în cei mai grei ani ai existenței sale.

Activitatea literară a acestui renumit umanist are o întreită însemnătate: teologică, istorică și poetică.

În una din poeziile sale, Nicolae Olahul deplînge faptul că timpurile grele în care i-a fost dat să trăiască, nu i-au îngăduit dezvoltarea amplă a talentului său poetic. De asemenea, trebuie remarcat faptul că-n lucrarea sa „Ungaria“, el descrie și pămîntul românesc al Moldovei, Munteniei și Transilvaniei. Tot aici accentuează originea noastră romană.

În legătură cu originea și cu virtuțile neamului lui Nicolae Olahul, actul de înobilare stăruie în chip deosebit, subliniind între altele: „valahii, conaționali tăi, nu au cîtuși de puțin originea cea mai de urmă. Într-adevăr, ... ei se trag chiar de la Roma ... și au fost așezați într-o parte foarte bogată a Daciei, care se numește Transalpina, spre a opri incursiunile vecinilor dușmani în provinciile romane“.

Ceea ce dovedește că la mijlocul veacului XVI adevărul despre originea și permanența (continuitatea) poporului român în cuprinsul pămîntului nostru era un fapt ce devenea tot mai cunoscut în Europa.

Pentru originea sa românească, marele nostru umanist manifesta sentimente alese. În cartea sa despre Ungaria, el menționează neamul din care era mîndru că se trage. De asemenea, n-a uitat niciodată imaginea plaiurilor natale. Dovadă despre aceasta este faptul că în elegia „La moartea fratelui meu, Matei“, propune un epitaf care să cuprindă între altele: „Țara de peste Carpați, dintr-o vestită viță, viață-mi dădu; fost-am doar oaspete aici“.

Evocînd figura marelui nostru umanist, decedat acum 400 de ani, ne simțim datorii în conștiință a-i urma îndemnul și chemarea ce se desprind din pilda aleasă a vieții sale: — de a face ca — prin munca noastră conștiincioasă și asiduă întru sprijinirea împlinirii năzuințelor mari ale poporului nostru — numele de român să strălucească cu fală peste granițele Patriei!

C. Sirbu

I. Oprîș

Cartea de cult, factor al unității noastre bisericesti și naționale

(Urmare din pag. 2)

Evanghelia de la Rîmnic (1746) la Pogăceaușat (Luduș), alta de la Rîmnic (1784) la Dumbrăvița, Tohanul Vechi (Brașov), Brădeni (Agnita), cea de la București (1742) la Ighișul Vechi (Agnita), alta de la București (1775) la Cernatu (Brașov), Băița (Reghin), cea de la Neamț (1815) la Albești (Sighișoara) etc.

Apostolul de la Buzău (1704) la Sîmpetru (Brașov), cel de la Rîmnic (1747) la Dumbrăveni (Sighișoara), cel de la București (1797) la Vinători (Sighișoara) etc.

Liturghierul tipărit de mitropolitul A. Ivoreanul la Tîrgoviște în (1713) îl întilnim la Codlea (Brașov), Luduș, Dătășeni (Luduș), Gîrbova (Sebeș), cel de la Iași (din 1759) la Alba-Iulia, cel de la Rîmnic (1733) la Bărcuț (Agnita) etc.

Molitvelnicul de la Buzău (1835) la Ighișul Vechi (Agnita), cel de la Iași (1848) la Nadeș (Sighișoara) etc.

Octoiul Mare tipărit de A. Ivoreanul (1712) a ajuns pînă la poalele Munților Ciucului la Imper (Ciuc), cel de la București (1720) la Chețani (Luduș), cel de la Rîmnic (1776) la Habic (Reghin) etc.

Triodul tipărit la Rîmnic (1731) îl găsim la Veștem (Sibiu), Holbav (Brașov), Prejmer (Sf. Gheorghe), tot de la Rîmnic (1761) la Araci (Sf. Gheorghe), Bran-Predeal (Brașov), Tăuți (Alba-Iulia), cel de la București (1746) la Boiu (Sighișoara) etc.

Penticostarul de la Rîmnic (1743) la parohia Brașovul Vechi, la Crăiești și Hodac (Reghin), Comana de Sus (Rupea), cel de la București (1768) la Inuri (Alba-Iulia), Maiorești (Toplița) etc.

Antologhionul de la Rîmnic (1737) îl întilnim la Grindeni (Luduș), tot de la Rîmnic (1752) la Cristian și Tohanul Vechi (Brașov), cel de la București (1766) la Pețelca (Alba-Iulia) etc.

Mineele tipărite la Rîmnic între anii 1776—1780 le întilnim la Codlea, Rîșnov, Baciul Turcheș (Brașov), cele de la București (1891) la Coveș, Ghișasa de Jos, Stejerișul (Agnita), Mediaș etc.

Pravila de la Tîrgoviște (1652) o găsim la Predeal, Viețile Sfinților tipărite la Mănăstirea Neamț (1809—1815) la Predeal, Săcele (Brașov) etc.

Încă alte multe asemenea tipărituri scoase din teascurile muntene și moldovene se găsesc printre celelalte cărți aflătoare la stranele și altarele bisericilor parohiale de pe plaiurile transilvănene.

Toate aceste cărți au avut darul de a mîngîia și a întărit sufletește pe credincioșii noștri, au avut un rol important în formarea lor morală, în duhul omeniei. Așa se explică faptul că multe dintre vechile noastre proverbe populare au o pronunțată mireasmă biblică.

Pe alt plan apoi, vechile noastre cărți de cult au adus o negrăită contribuție la cultivarea și întărirea unității noastre de limbă, de credință, de conștiință națională etc. Căci, după cum am văzut, în calea circulației lor de-o parte și de alta a Carpaților au căzut toate barierele vremelnice, ridicate de vitregiile istorice între frații de același grai și aceeași lege.

De aceea, astăzi cînd visul secular de unitate al poporului nostru este împlinit, cînd fiii acestor străvechi și binecuvîntate plaiuri ne aflăm cu toții sub cupola albastră a aceleiași dragi Patrii, Republica Socialistă România, țară deplin stăpînită pe soarta sa, să ne străduim a ne aduce obolul nostru de muncă și dragoste la continua ei ridicare, întărire și înflorire.

Gh. Papuc

Simbolul Credinței

Articolul al unsprezecelea — Despre Înviere

Moarte și înviere! Ce puternic ne impresionează aceste două cuvinte care definesc două realități. Moartea o cunoaștem. Învierea o așteptăm. Ce e una, ce e alta?

Moartea are două înțelesuri. Întîi, — o descompunere. Se desparte sufletul de trup și fiecare se întoarce acolo de unde a fost luat. Trupul se supune legilor naturii care transformă mereu materia. Această moarte o putem numi moarte fizică. Sufletul însă nu moare în înțelesul morții trupului. El nu e compus. Deci nu se poate descompune. De aceea dăinuiește neschimbat în veacul veacului, în eternitate. Dănuirea aceasta poate fi fericită și fericitoare, scăldată, învăluită în lumina cea neînserată. Dar poate fi și în întunericul cel mai din afară, din afara luminii cei neapuse, departe de dragostea lui Dumnezeu, culegînd roadele rețelilor semănate pe pămînt. Această ființare, cea din întuneric, este tot una cu moartea cea mai neagră, e moartea morală.

Despre moartea fizică ne convingem în toate zilele, despre cealaltă, ne grăiește credința noastră creștinească.

Ce e învierea? Nu e altceva decît întoarcerea sufletului nemuritor în trupul care i-a servit pămînteanului de instrument, de mijloc de contact cu lumea materială. Învierea fiicei lui Iair, a tînărului din Nain, a lui Lazăr din Vitania și mai presus de toate a Mîntuitorului, sînt dovezi ale învierii. Sufletul nemuritor la porunca Ziditorului a toate se poate întoarce în trupul de care s-a despărțit.

Mîntuitorul a spus: „Sufletul este cel care face viu; trupul fără el la nimic nu folosește“ (Ioan 6, 63). „Ce-i va folosi omului de ar dobîndi lumea toată, iar sufletul său și-l pierde? Sau ce poate da omul în schimb pentru sufletul său“ (Matei 16, 25). „Despre învierea morților n-ai cetit oare, că Dumnezeu nu este Dumnezeuul morților ci al celor vii?“ (Matei 22, 31—32).

„Eu sînt învierea și viața — zice Mîntuitorul —; cel ce crede în mine, chiar de va muri va fi viu, că tot cel ce trăiește și crede în mine nu va muri în veac“ (Ioan 11, 25—26). Și s-a și dovedit. Sf. Apostol Petru prin rugăciune și în numele Domnului Iisus Hristos învie pe Tavită, evlavioasa tînără din Ioppe (Fapte 9, 36—41), și Sf. Ap. Pavel pe tînărul Eutihie din Efes, care în cursul prediciei de noapte a adormit și a căzut de la înălțimea unei ferestre (Fapte 20, 6—12). „Toți trebuie să ne arătăm înaintea judecării lui Hristos, ca să primim fiecare după cele ce am făcut fiind în trupul acesta, ori bine, ori rău“ (II Cor. 5, 10). „De credem, că Iisus a murit și a înviat, tot așa să credem, că Dumnezeu pe cei adormiți în credința lui Iisus îi va aduce împreună cu El“ (I Tes. 4, 13—14 și 16).

Despre învierea de obște (a tuturor) vorbește atît Vechiul cît și Noul Testament, „dar nimeni nu știe nici ziua, nici ceasul“ cînd va fi, pentru că „nu e treaba voastră să știți vremile și soarele pe care Tatăl le-a hotărît în a Sa putere“ (Fapte 1, 7).

Se poate întreba cineva: de ce e nevoie ca sufletul să se prezinte la judecata de apoi împreună cu trupul? De ce? Pentru ca nimeni să nu poată spune că trupul e de vină, iar trupul că sufletul e de vină, că l-a împins spre păcat și spre moarte.

Judecata cea mare e necesară apoi pentru ca să-și cunoască fiecare om gradul de perfecțiune, de desăvîrșire morală dobîndită prin silințele de pe pămînt pus față în față cu Perfecțiunea absolută, ca și măsura de nefericire, de nesfîrșită și neîncetată muștrare a conștiinței a celor ce puțînd face binele, nu l-au făcut.

Învățături creștinești

Se istorisește că genialul artist, Leonardo da Vinci, pe cînd lucra la tabloul „Cina cea de taină“, a căutat multă vreme un model potrivit, pentru a reproduce întrucîtva fața Mîntuitorului Hristos. Într-o bună zi a întilnit, într-o biserică din Roma, un tînăr cîntăreț ale cărui trăsături i-au plăcut nespuse de mult. Îl chema Pietro Bandinelli. Pictorul nostru l-a ales deci de model și și-a continuat opera sa.

După mulți ani, el a parcurs din nou străzile Romei, ca să studieze toate figurile, pe care le întilnea în drum, spre a găsi, de data aceasta, un chip care să-i redea imaginea lui Iuda Iscarioteanul. În sfîrșit, după multă oboseală, a găsit ceea ce căuta. Era un cerșetor murdar și zdrențuros pe care l-a rugat să-l urmeze. Cînd a ajuns în atelier și pictorul a început să-l studieze mai de aproape, mai amănunțit, pentru a-l zugrăvi pe pînză, penelul i-a căzut din mînă, de mare mirare și de multă întristare. Ce se întimplase, oare? Acest tip omenesc, pe care l-a ales să reprezinte pe Iuda Iscarioteanul, vînzătorul lui Hristos, era tocmai, vai ce întimplare, Pietro Bandinelli, același Bandinelli care, cu cîțiva ani mai înainte, i-a servit de model pentru Iisus. Bandinelli, cu fața sa cea frumoasă și nobilă de odinioară, pictat pe pînza cea măiastră, se obișnuise cu băutura cea blestemată a alcoolului, cu duhul satanic, și ca un nesocotit a căzut din păcat în păcat și a ajuns un chip hidos al Romei, un om pierdut pe vecie.

Învățatură. Omul e sănătos la trup și suflet, atîta timp cît e un om cumpătat, în toate cele ale vieții sale. Indată ce el devine lacom și plin de nesăț, el merge din rău în mai rău, își pierde frumusețea, sănătatea și averea, cînd, vai de capul lui nesocotit, ajunge un bețiv de rînd. Figura sa plăcută la vedere devine urîță și respingătoare. Ajunge un cerșetor, plin de murdărie și chiar un zdrențuros, devenind cu adevărat o figură hidoasă de om de care te îngrozești privindu-l. Este un tip de om pierdut trupest și sufletește. Cetitorule, ferește-te cît îți stă în putință de excesul în băuturile cele tari alcoolice, care îți aduc idioțenie și pierzanie veșnică! Cumpătarea în toate cele ale vieții să fie idealul zilelor vieții tale.

Prel. de Pr. Anastasiu-Bassarabin

„Dumnezeu este iubire“ (1 Ioan 4, 7). Legea legilor e: să iubești pe Domnul Dumnezeu din tot sufletul, din tot cugetul tău, din toată inima ta și din toată virtutea ta, dar și pe aproapele, pe semenul tău, ca pe tine însuși. Iubirea e puterea creatoare care ține în ființă lumea sufletelor cuvîntătoare, la fel cum legea atracțiunii universale ține laolaltă lumea materială, universală. Prin iubire se face legătura între cele de jos cu cele de sus, între sufletul celor vii de pe pămînt cu sufletele celor plecați din lumea aceasta. Și unde iubirea nu e cuvînt gol, sunet lipsit de cuprins, ci stare reală, vie, lucrătoare, se face simțită și puterea și bucuria și milostivirea lui Dumnezeu, „care e iubire“. Iubirea față de Dumnezeu nu ne-o putem arăta altfel decît prin fapte de iubire față de semenii noștri de pe pămînt și față de cei ce au trecut în lumea duhurilor. Iubire ni se cere și pentru cei morți; multă iubire, mult prețuită de Domnul. Și atunci prin rugăciunile noastre pentru cei răposați și prin faptele noastre de milostenie trupestă sau sufletească făcute în numele lor celor de pe pămînt, întru pomenirea acelora, se ușurează starea sufletească a celor plecați dintre noi și-i învrednicește Domnul de o stare mai bună, mai apropiată de părintele nostru cel cereesc. Aceasta pentru dragostea noastră dovedită prin fapte. Împărăția lui Dumnezeu este împărăția iubirii; numai unde este iubire sălășluiește Dumnezeu cu mila și îndurările Lui. Iată rostul rugăciunilor, al parastaselor și al faptelor de milostivire creștinească.

La toate acestea trebuie să ne gîndim cînd credem și mărturisim, articolul al unsprezecelea din Simbolul nostru de credință, privitor la înviere.

gm.